

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి

ప్రథమ ముద్రణము
౧౯౩౭

రాజ్ ఎడ్యుకేటివ్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరము

విషయ సూచిక

ఆవాహన	2
సందేశము	10
శుభలేఖన	12
నిశాలోచన	14
ఉషస్సు	15
ప్రేమగానము	17
గాయత్రీప్రియ	24
స్వప్నభంగము	25
ఆడియాస	33
గడ్డిపువ్వు	34
శిగ్గుతరణి	38
దీపావళి	39
వార్ధి	39
ఒక రేయి	40
ఒంటరి సుకము	43
విషాదగీతి	44
ప్రవాసి	46
పిహాస	46
నిరీక్షణ	46
విస్తృతి	47
“నీతన్న”	48
ఆమెకే—	50
“ 1	51
“ 3	52
“ 4	53
“ 5	54

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్త

ప్రథమ ముద్రణము
౧౯౩౭

రాజ్ ఎడిటోరిక్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరము

విషయ సూచిక

ఆవాహన	2
సందేశము	౧౧
శుభలేఖన	౧౨
నిశాలోచన	౧౪
ఉపస్సు	౧౫
ప్రేమగానము	౧౯
గాయపీఠిక	౨౪
స్వప్నభంగము	౨౫
అడయూస	33
గడ్డిపువ్వు	3౫
భగ్నతరణి	3౭
దీపావళి	3౮
వారిధి	3౯
ఒక రేయి	౪౧
ఒంటరి సుకము	౪3
విషాదగీతి	౪౫
ప్రవాస	౪౮
పిషాస	౫౦
నిరీక్షణ	౫౧
విస్తృతి	౫౫
“నీత్రము”	౫౯
ఆమెకే—	౬౦
“ ౨	౬౨
“ 3	౬౪
“ ౪	౬౬
“ ౫	౬౭

సఫలత	౬౮
ఏనాడు?	౬౯
అభిసారిక	౭౦
పున్నమ	౭౪
ఉజ్జీవనము	౭౬
విరహవిజయము	౭౭
ఆశ	౭౯
అదృశ్య	౮౦
విరహవీణ	౮౨
ఓరుగాలి!	౮౩
పిలుపు	౮౫
జయవసంతము	౮౬
పూర్ణిమ	౮౭
సరోజిని	౮౯
సింగారము	౯౨
ప్రేమర్పంధు	౯౪
సుందరమూర్తి	౯౭
తొలకరి	౧౦౧
సామ్యము	౧౦౩
యుగతిక్తి	౧౦౪
అమరత	౧౦౬
ప్రతిఫలము	౧౦౮
ఎంతకాలము?	౧౧౦
సందేహము	౧౧౧

పరిచయవాక్యాలు ... i—vii

ఆ వా హ న

కల్లోలపాధోధి కడుపు పూచిన పంట!
కరడు పొంగిన బ్రదుకుకడలిలో పెనుమంట!
అమృతభాండ మృతరాన గుమిలెడి మంట!
అమరలోకము భూమి నదుకు తీయనిమంట!

ఓ సుందరోజ్వలా!

ఓ సుప్తమధుకీల!

మేలుకో మేలుకో

ఈ నవోదయవేళ!

ఏలుకో ఏలుకో

నాగుప్త హృద్వేల!

హే దీప్తమధుకీల!

ఈ వసంతవిభాత

మీ వసుంధర హృదయ

మీ జగత్కల్యాణ

మీ జీవకణభాగ్య

మేలుకో ఏలుకో,

మేలుకో మధుకీల!

సుద్ధృదంతర సురభి
మందార మధుమాల !

*

*

దూరమై దూరమై
దృష్టి సోకని నాడు,
నీలమై నీలమై
నింగి దాగిన నాడు,
ప్రారంభ జీవిత
ప్రాతఃక్షణము నాడు
ఆనాడు నా మర్త
మందు ద్రచ్చిన మంట
ఆనాడు, నా జీవ
మందు విచ్చిన పంట,
ఈ నాడు మధుమాల !
ఈ నాడు మధుకీల !

*

*

బాల్య జీవన లీల !
ప్రాథ భావ జ్వాల !
వ్యధలలో సుధలూ, సంత
పదలలో దైన్యమై,

విధుర జీవితములో
 నిదురించు నాశలో
 కదలించి, గాలించి,
 కరుణామయ మొనర్చి,
 కరగించి, కవనసా
 గర గర్భము విదిల్చి
 పరిమళించిన మాల !
 పరిణమించిన కీల !
 మేలుకో అమృతార్ద్ర
 హాలాహల జ్వాల !
 ఏలుకో మధుకీల !
 నా గుప్తహృద్యేల.

*

*

అజ్ఞాత జీవనీ!
 అవ్యక్త భావనీ!
 అంతరంగాలయా
 భ్యంతరజ్వాలినీ!
 మ్రోయనీ, మ్రోయనీ
 నీ రహస్యస్థితీకల
 మధుకీలికాంగుళుల
 విధురవీణాగళము —

హృదయతృష్ణోజ్జ్వలము,
మృదులరాగాలసము,
మధురమ్ము, మార్దవము,
పృథుల విశోత్సవము!

హే సుధార్ణవబాల!
హే సుప్తమధుకీల!
మేలుకో మేలుకో
ఈ నవోదయవేళ!
ఏలుకో ఏలుకో
నా గుప్తహృద్వేల!
హే దీప్తమధుకీల!
లీలాప్రణయహేల!

సందేశము

ఏ పూవుబెదలోని ఏ సౌరభమ్మొ
తెలియని ఏ ముగ్ధ మలయానిలమ్మొ
అందని ఏ దూర మందనికృణమ్మొ
నా ఉషోగగనాంగణాన దోతెంచు!

ఏ సిగ్గువిరిబోని ఏ రహస్యమ్మొ
వసివాడు ఏ తేతవలన్లు నిట్టూర్పొ
బేలయా ఏ గుండె బెనరుకోరికమ్మొ
నా ఉషోగగనాంగణాన జేతెడిని!

తలపుల కిందని తొం ప్పైగలకు
ఎరుగనే యెరుగని విరి పొసనలకు
కనిపించి పూయవూ కాంటి నార్తలకు
రేగు నా హృదయమ్ము చెప్పచెప్పరాదు!

వెనకి వేసరి పూవుబెద గ్రోలు పోటి,
ఎగసి వెన్నెల జేరు సాగయు చకోరి;
తెలియని కోరికే వెలుపును దారి,
అన్వేషణమ్మొ నా యాత్రాపథమ్ము !

శుభలేఖన

నీ కనుల చల్వచూపులు ప్రాకసీయు
మీ ప్రియాస్పదు పాల శోభాప్రదముగ,
నీ యెడద నిల్వనీయుము నిశ్చలముగ
ననితరామోదనిలయ మీ యాత్మసుమము.

కలువరేకుల నీ కన్నుగవ గగంగ,
ఈ తరుణు చేత నిందుని ఖాతరము;
చలువనెలనగు నీ యురశ్శయ్య నొరగ,
ఈ యువకుమారు తాపమ్ము లిగురు సుమ్ము.

దివ్య జన్మాంతర స్వర్ణకావ్యములనె
మన మధుర మేళనాభివర్ణన వెలింగె;
ఈ నవోదిత కాలతీరాన మనకు
నమరె నా శుభలేఖనానంత సుఖము !

అలసింపకు ప్రియతమా! అలరనీయు
మీ ఇరీష పేశల యశావనాశయమ్ము
లీ నవప్రేమసుందరామ్లాస నూస
మాలికాంజలి నీ ఇరోమాస్యసీమ!

తలపు లిక నేల సంశయతాపితములు ?
తడబడ నికేల జంచలాతంజ చింత ?
శ్రీచరణ పూజనాయత్త గీలు నితని
నీ శుభముహూర్తమున నేలుకో శుభాంగి !

నిశాలోచన

తెల్లగా నెలవంక తేలిపోతోంది—

చల్లగా నా ఊహ

మెల్లగా భావాల

నల్లిబిల్లిగ పాట

లల్లుతో వుంది!

ఆ మినుకు తారలే అడుగుతున్నాయి—

“ఏమి చింతలొ నీవి,

ఏ యుదంతమొ నీది,

ఆ చిన్ని పాటలం

దదుకు తున్నావో?

నీలాల నింగిలో

నీ గీతికలు తేలి

ఏ యువస్సుల పొంత

కెగయు చున్నాయో?”

*

*

కలతనిద్దుర లేచి కలవరించాయి—

అస్పష్ట భావాలు

అణచుకొన్నా గాని

పండువెన్నెల జూచి
పాడుతున్నాయి !

ఎక్కడో నాపాట ఎవరు విన్నారో—

ఏ లేత గుసగుసలా
ఏ రహస్య స్మృతులా
“నీ పాటలో నన్ను
నిలుపు” మంటాయి;
“ఆనాటి నీ యూర్పు
లే నన్ను దోచాయి,
నీ వంతలో కొంత
నిలుపుకున్నా” నన్ను
పలుకు లేవో నన్ను
పలుకరిస్తాయి !

*

*

నిదురలో వెన్నెలలు నిశ్శ్వసించాయి—

అందకే దూరమై
ఆగి రమ్మని పిల్చి,
తలపు లేవో పాట
దారి కడతాయి !

జాబ్బిల్లి సజిసింగి చూ బుగ్గిరి—

ఏ లేత వేకువను

ఏ యూవ లేచువను

నాగుండె చువచులు

లేగుతున్నా యో ?

చంద్రవంకే చీర

చెరగు విసిగిం జీము,

నక్షత్ర దీవికల

నటియించెనో గోము,

నా పాటలో వెల్లు

నాట్య మాడింది !

ఏ కళ్ళలో పలుకొ

ఏ బాలికల తరుకొ

నా యూర్పులకు లేత

సవ్య తెచ్చింది !

*

*

ఆకాశమే సన్న ఆలకించింది—

నా చింతలో ఆస

నటియించడము జూచి

నాకోస మొక జాలి

నవ్వు పూచింది:

ఆకాశమే నన్ను ఆలకించింది —

“మరచిపోయిన స్మృతుల

మధ్యలో ఆ పువ్వు

వికసించి, వాసిగిచి,

వెల్లి నప్పుడు నీకు

చింతలో, వంతలో,

చిగురుటాసలు కొన్ని

నిట్టూర్పు గాలిలో

నిలుచు సౌరభ మట్లు

పులకరిస్తా” యనీ

పలుకరించింది!—

తెల్లగా నెలవంక తేలిపోయింది!

ఉ ప స్సు

కూడె కొండల నెన్నో రంగుల నెమళ్లు !

జిలుగు పురి విచ్చి పేయసి జీరు నొండు:

“ఉప ప్రశాంతము, నింగిపై మనలు నీల
మేఘములు, చూడు మదె వృక్షశాఖ నూగు

జంటపూవులు మనల గ్రేగంట జూచి

నవ్వుకొనెడి, నా ప్రేమైక సవ్యరాజ్ఞి !

జలజలని పారు నీ కొండసెలల యలలు

తాళము దనర్ప గాలులు లీల బాడ

నన్ను గూడి నిత్యానంద నాట్యకేళి

దేలియాడుము ! మన ప్రేమఫలనమన

భూనభోంతరాళంబులు లీనమగును !”

రంగుల మయూర మట్టు లుప్పొంగి పిలువ

నా యెదయు నెమ్మియై నిల్చి నాట్యమాడు !

పేమ గా నము

..... నీ

సోగ కన్నుల కొనల
సుమియించె నో సఖి !
వేయి తారల మిన్ను-
లూ తక్కులూ నాకు !—
ఏ నభస్మీమవో ?
ఏ శుభ స్వర్గాల
య జ్యోతులో ? దివ్య
సుమ కోరకాలో ?

నీ కళ్ళ లోతులం
దో కోమలీ ! తూగు
తూ, డొంగుతూ, పాడు
తూ నాట్య మాడేవి,
ఆ లేత వెల్లుచా
యలె నన్ బలుకరించు !
ఓ చెలీ ! నీ వాక్కు
ధా చంద్రికల దేలి

నే తాన మాడేవి,
 నే పూత మయ్యేవి,
 ఆ దినాల శుభోద
 యా లెప్పుడో?
 ఆ శుభోత్సవ సుక్ష
 ణా లెన్నడో?

నీ గులాబీ నవ్వు
 లో గుబుల్కొను తావి,
 ఆ లేత భావాలు,
 ఆ వింత సైగలూ,
 నా గుండెలను లాగ
 నా యశావనము కేగ,
 నీ చేలపు చెరంగు
 వీచు గాలులు సోక,
 ఉపశమిల్లునో మనసు
 తపన పాలే యశానా
 తెలియనే తెలియకే
 అలసి నిట్టూర్తునే,

ఓ దివ్య సమ్మోహిణీ కామినీ!
ఓ చకిత సౌరభిత సాదామినీ!

నా జీవ సవయకావ
నావిహ్వల పథాల
నే నొంటిమై గాలి
లా సాగి పోయేది
ఎంతకాలము చెలీ! —

చెంత నీవే కాని
వింతగా విరియుచో,
అంతంత నిన్నో ల
తాంతమ్ముగా మాళి
దాల్చినా నెచ్చెలీ?

ఈ మర్త్యలోక ధూ
ళీకణ మొండేని
నే సోకనిత్తునే
నెచ్చెలీ! నెచ్చెలీ!
నీ దరోత్కుల్లాబ్జ
పాదాంచలము నేని?

నే నీ జగమైల్ల
నేలు రారాజైన
నా సువర్ణోచ్చ సిం
హాసనమ్మే నీది,
నా యభివేల్లిత
నానా భువనరాజి
నేలు రారాణి వీ
వే, నాదు నెచ్చెలీ!

నా భాగ్యమే పండి,
నా భావి వెల్లురై,
నా గానమే దిగం
తా లంటి మ్రోసెనా,
నా మనోరథ మీవా!
నా మహోదయ మీవా!
నా గానమున మ్రోయు
నాదలక్ష్మివి నీవ!

నాకు నీవే లేని
నాకలోక మెడారి,

నా జీవన నడమ్ము
నడిదారి నె హరించు;
ఆరబోని పిపాస
నలసి నే తపియించి,
అరవిచ్చి వసివాడు
నుమ మౌదునో ?

విరిగి వ్రాలిన లేత
ద్రుమ మౌదునో ?

గా య నీ ప్రి య

౧

ఆమె హాసియించు కెమ్మోవి సరసినంత
నిలువు నిలువెల్ల గలకల పులకరించె,
ఆమె గళమెత్తి పాడిన నా మనమ్ము
రెక్కల విదిల్చి జల్లని చొక్కిపోదా !

ఆమె లావణ్య మెర్రగులాబి మొగ్గ
వోలె, చిరుత దీపజ్వాల వోలె, మంద
మలయవాత సంస్పర్శన మధుగిమమ్ము
వోలె నా భావమం దాగిపోయె నాడు !

వనలతల నెల్ల వెదకితి ననవరతము
నామె సౌందర్యలత గాంచు నాశతోడ,
అడిగితిని గాలిబాలిక నామె జూడ,
ఆగి వెదకితి సెలయేట నామె నీడ !

ఆమె తలపె నా గుండెల నాపివైచి
పరవశమొనర్చు నట్టె విభ్రాంతి ముంచి,
ఆమె పిలుపె నా శ్రుతివీధి నంటె నేని
కరగి నీరయిపోదా నా చిరుతపాట !

కనుల మిరుమిట్ల నీని, యశాపసనుమాంగి!,
 చూరగొనె నా యెడంద నీ యోరచూపు,
 నా హృదయవీణపై నిస్వనమ్ము చేసి
 మాయమైతివ నన్ను తస్కయ మొనర్చి ?

తెర వెనుక జోతి నెల్తురు కరణి, జూపు
 మేర కావల మిన్నను తార పోల్కి,
 కరము సాచిన దూరమా మెరుగుబురుగు
 భాతి భ్రమియించి మాయమైపోతి వబల !

అపు డిపుడు దృష్టిపథమునం దవతరింతు
 విరుపు మెరుపుల తీవ్రవై, పరువులెత్తి
 కిలకిలని నవ్వి ప్రవహించు సెలవు, సలల
 దేలియాడెడు రాయంచ బాల వాచు !

అగపడని పూవు సౌరభ మట్లు, విసని
 రాగము గళమ్ములో బడి సాగునట్లు,
 లేగులాబి ముసుంగున దాగి నాడు
 నన్ను గిక్కురించు నీ చూపు లున్న విపుడు !

నా ప్రథమదృష్టి నీ సువర్ణాంగ జలజ
మరవిరిసి తేలె నీ గానమందు శాల !
ఆ మధురమూర్తి సంస్కృతులందె కోర్కి
పూచి, వాసించి, నేడును వేచియుంటి !

నీ మధురగాన మానాడు నెమ్మి వోలె
పురి నెగయబోసి మిలమిల మెరసిపోవ,
విపుల నేత్రాల నీ ముగ్ధ వీక్షణమ్ము
లటునిటుల సిగ్గుతో, నడయాడినాయి !

నీ యొడిని ముద్దువీణియ నిలిపి మీట,
నంగుళీ చంచల కిసలయమ్ము లరుణ
రాగముల వీణగళమును జేగురించె,
కోకిలల పాటలే దాన రేకులెత్తె !

చిన్నిచిని సిగ్గుచివురులు పన్ని నేడు
తన యొడిని దాచికొనియె యశావసము నిన్ను,
ముసిముసి యమాయకత్వమ్ము మూగవోయి
పలుకజాలదొ పెదవుల వెలికి బారి !

నా తరుణమానసము సుధకై తపించి,
 నీ వికసితాధరమ్మున నిలిచిపోయి,
 మాధురుల సోలు భృంగమై మరలిరాదు,
 యశావనలతాంగి ! అది యేటి యద్భుతమ్మె !

నా వలపు నీ తలంపుల నవసి యలసి
 మంద మలయానిలమ్ముల మలసి శాల !
 నీ కుటిల కుంతలమ్ముల సోకినంత
 దెలియకే తన్మయత్వమ్ము కలిగె నీకు !

తొలి యుషోరేఖ నీదు చెక్కిలిని బ్రాకి
 కనుల ముద్దిడి గగురించి చనిన వేళ
 నా నవప్రేమ గేకెత్తెనా యటంచు
 నిదుర మేల్కొన్న కన్నుల బెదరినావు !

అందని సుమమ్ము నీవు నా కంచు వెరచి
 అగపడని ప్రేమవార్తల సంపు తెల్ల;
 తరుణవన కోరకమ ! నీవు విరియు దెప్పుడు
 తహతహల వేగు నీ తేటి తనివి తీర ?

స్వప్న భంగము

సమ్మోహన స్వప్న
సంతతానంద ప్ర
పంచములో సుప్తి
నితకాలము దాక,

వితవిత సుఖప్ర
వంతీ జలాలలో
దేలిదూడచు నింది
యాలు సల్పెను కేళి!

నీలాంబుదాలలో
దేలి దోబూచాడి,
గాలిమేడల శాంతి
గ్రోలి దేహము వాల్చి,

శంపాలతల పూలు
తుంపి దామము లల్లి
కవితాప్రియా మంజు
కంతాన కైసేసి,

సత్య సుందర భావ
సంకల్పనా కేళి
నిత్య మానందైక
నిరతి కాలము వుచ్చి,

అత్యద్భుతముగా
నాటలాడిన జీవి
ఇ మ్మహాస్వప్న భం
గ మెట్లు సహించు ?
ఈ వాడువారు నై
హిక చింత తెట్లు సైచు ?

జ్యోత్సన కరాలలో
జోగు నిద్రల నుండ,
ధూళి ధూసర లోక
మేల నన్నిట సోకి

మేలుకొల్పి, ఎడంద
నీలీల విదళించ ?

కాలగర్భము విచ్చి,
కరడువారిన భావి
నేల నా కనుదోయి
నీరీతి జిత్రింప ?

ఏల దుఃఖసుఖాల
నీలాగు మెరిపించి—
సుఖశేంప మరిగించి,
శోకాంబుదమె పెంచి,
కరిగించి, కరిగించి
కారు జల్లుల ముంచి,

లోక మెల్లను శీత
లీకరించి, ఘనీభ
వించి, కంపిలజేసి,

ఈజీవ నిర్మరిణి
హిమవాహినిగ పేర్చు
కాలాంతకుని కింత
కాఠిన్య మది యేలొ?

కారు చీకటి దివ్వె
కరము నొంటిగ బూని
దారి జేసుక పోయి
పారమ్మ జేరంగ
నీ లేత భావనా
శీలి కెట్లబ్బునో!

అరవిచ్చు నాశ ల
ల్లన వాడి రాలగా,
పురి విచ్చు నాశయ
మ్మ లదృశ్యమై పోవ,

ఆగి వెల్గిను భా
వ్యాలయ జ్యోతులే
ఆరిపోవునా యేమొ
యను భీతి దహింప,

ఆ దీవాస్వప్నాలు
ఆ నవాశ లవెల్ల,
నవసి కృశించునో ?
నిలిచి జీవించునో ?

అ డి యా న

ఓ యాణిముత్తైమా! ఓ కన్నెపూవ!
కడలి నీ పుట్టిల్లా? కాన నీ నెలవో?
కనకాలు కురియించి కను మెరపించు
నే మహారాజులనే వరించెదవో?

నేనేమి, నా పేద గాన మ్మదేమి?
వెదురుంబొదల గాలి సొద లెంత నీకు?
చెదరు నిట్టూర్పుల పదము మెచ్చెదవో,
అడియాన లందు నే నలయుశే కాని!

*

*

మున్నీటి నురుగుల ముందు సాగిల్లి
ఎన్నెన్ని తలపులో విన్నవించుకొని
అల ముత్తైయపు కన్నె కందింప గోరి,
మనసు నీరగు రీతి గనలి వేచితిని!

తలిరుటాకుల నిద్ర మెలకువ మున్న
తొలిపొద్దు రేకుతో వలపుల నెన్నో
అలరుంజెలికి దెల్పుమని కేలు మొగ్గి,
అడవి హద్దులలోన బడలి తాళితిని!

*

*

తులలేని కళలీను తెలి మాక్తికమ్ము
 ఎంచునా, నైరాశ్య చంచలమ్మాచు
 దూరదూరాననే తారు నా ప్రేమ!—
 నిధు లిచ్చు రాజరాణికరంబు లుండ !

స్వర్ణమందిర సుఖ ప్రాంగణమ్ములనె
 ఆ యమూల్య సుమంపు టంతరంగమ్ము
 అలరి జీవించునో, అదియేమొ కాని,
 లోక మైరుంగును, ఆకన్నె యెరుగు !

*

*

నాకు హర్షము పేద యాకుటీరమై,
 చీకటిచాయలో జిందు వెన్నెలయె
 నా కాంచనధనమ్ము; నన్నెట్లు వలచు
 మెరుగులే మోహించు విరిబోణి నేడు ?

ఆణిముత్యైపు కన్నె, అలరు ముద్దయయె,
 అతులిత సుకుమారి, అమర సుందరియె,
 నా నిత్య గీత దీనానులాపముల
 నేమొ యెన్నడొ యామెయే వరించునొకొ

గ డ్డి పు వ్వు

తెప్ప వోలిక చంద్రబింబం
తేలిపోతో వుంది నింగిని —
అందులో నా ముద్దు ప్రేయసి
వుంది కాబోలు !

లేత చిరున వ్వుందుకో ? సిగ
లోన వెన్నెల మల్లె లెందుకో ?
చేతి పైగలు చేసి నన్నటు
చేరరమ్మను పెందుకో ?

గడ్డిపువ్వుని! నన్ను, ప్రేయసి !
గాలి తరగల దేలిపోతో
కళ్ళలో అద్దాల మెరుగులు
చల్లి కలచెద వెందుకో ?—

నీకు నేనే కావలెస్తే
 నింగి వొడులుకు నీవె నీతా
 కోక చిలుకవో దేనివో అయి
 రాగలవు!

— నే నొద్దు కనకే
 ముత్తెములూ రత్నాలూ యేదతూ
 చిత్రమవు నా మబ్బు కడలి నె
 అర్థచంద్రుడి వోనె లోనే
 ఆడుకుంటావు!

గడ్డివువ్వుని, — నీకు చెప్పల
 కలలు కంటో కలవరిస్తో,
 కలత నిద్దుర లోనె యెప్పుడో
 కళ్లు మూస్తాను !

భ గ్న త ర ణి

నాడు ప్రత్యోష హర్త్యాంగ కాంతరమున,
అరుణ పల్లవ నిబిడమా తరుణ చూత
భూజ తలమున, యశావన పుణ్యసంధ్య,
మైమరచి సుప్తి లోక మేమరితి నేను.

కలలు రంగులు రంగులై కవిసె నిమున
మా నిదుర కన్ను రెప్పల లోనె,— ఏమొ
కారుమొగి లంత బ్రాగ్దీశ గమ్మి, హర్త్య
చూడమై నిల్చి, దెన లంటె నీడ యురుల!

అరుణ కాంతు లొక్కొక్కటే సురిగిపోయె,
తరుణ చూతమ్ము మంచులో గరగిపోయె,
నా నిదురసీమ యేలొకో లీనమయ్యె
కారుమేఘంపు మనకలో;— కలగి, కవిసి,

రంగురంగుల కలలన్ని రగిలి రాజె
నొక్క కాలాగ్నికీలగా!— ఒకడ కనలు
తత్తమోగర్భమున భగ్నతరణి భాతి
మునిగిపోయితిన్లో యేమొ?

దీ పా వ త్తి /

నిశి కడుపులోన దీవికల్ నిలిసి నెవడు ?

నీలి నింగిని దుఃఖాలు తేలిపోవు

మేఘముల నెక్కి; దీవికల్ మెరసి పాడు

నే విజయ గీతినో; గాన రావమునకు

తాళము దనర్చు మేఘాశ్వాతలి ఖురస్వ

నమ్ము! — దుఃఖాల విజయోత్సవమ్ము కొరకు

‘తళతళ’ ని పాడు దీపావళులను నేడు

నిశి కడుపులోన దేవుడే నిలిసినాడు !

వార్ధి

యుగయుగము లిన్ని కబళించి యుంటివోయి
వృద్ధ వార్ధీశ్వరా! తున్నివృత్తి లేదా?

ఆశయమ్ములు నశియించి, ఆశ లెల్ల
హతమయి, కృశించి ప్రేమ, సున్నితపు తెద ల
వెన్ని పతితమ్ములై మున్నియున్నో నేడు
నీ వదనగహ్వ రాగాధ నీరములను,
వృద్ధ వార్ధీశ్వరా! తున్నివృత్తి కాదా?

ఈ యఖండ భూమండల మిమిడిపోవ
నీ మహా జలకాయమ్ము నింగి కెగసి,
యా దిగంతమ్ములనె మేఘలాకృతిగ సు
దీర్ఘ బాహురజ్జవుల బందీకృతమ్ము
జేసివైచెను, గర్జనోచ్ఛ్వాస మొలయ!

నీ! సునీలాంబు ఘోషయు, నీ విశాల
వక్షమున గనలెడి రోషవహ్ని, నీ త
రంగ మత్తతాండవ నృత్యభంగి జూడ,—
అందని సుఖాభిలాషనో, అణచుకొన్న

దీరని పరాభవమ్మనో, తీరనీనా
 గడచి ముంచెత్తు నిష్ఠూరాకాంతిలో స్పృ
 రించి, యెద భీతిభావమ్మ నించు నోయి !
 ఈ యసీమ సామ్రాజ్యమ్మ నిట్లు నీ క
 రాల నులి జేసివేయ నే లభి కలుగు ?
 వృద్ధ వాధీశ్వరా ! తున్నిపుట్టి యూహ ?

విరిగి పడు దురాకాంతలు శేరిచుకున్న
 ముఖకుహర భిత్తు లొరసి మాన్మోగిపోవ,
 కారణమే లేని పగ దీర్పగోరి యంధ
 శక్తి నీ యమాయికలోక రక్తి ముల్ల
 ధవళదంష్ట్రక లరుణిమ చాల్చు ద్రావ,
 భయద సీల విద్యుత్తుల బయలుగ్రక్కు
 ఈ యమావాస్య నిశ సలయించి సప్త,
 వృద్ధ వాధీశ్వరా ! తున్నిపుట్టి యూహ ?

ఒ క రే యి

నిసి నిశ్శబ్దత ముగ్ధై, వార్షిధి మహా
 నిధ్వానముల్ మాత్ర మా
 కసపుం ద్రోవల మ్రోత వెట్టెడిని,
 రాకాచంద్రు డా మేఘు సం
 గ్రసితుండై కనరాడు, చంద్రికలకై
 కాంక్షించు నా ముగ్ధ మా
 నన మీరాతిరి నిద్రవోదు, తలపుల్
 నట్టాడు నా రోదసిన్.

తరు గుల్కమ్ములు విశ్రమించినవి,
 నిద్రాయత్తలై పూలు మూ
 సి రహస్యమ్ముగ దాచికొన్నవి లతల్,
 చిత్రమ్ము! పత్రమ్ము లే
 వరసుప్తిం గలగాంచునో గుసగుసల్
 వర్తిల్ల, వీ రేయి కా
 తరమై నాయెడ మాత్ర మంబుధి నినా
 దార్థమ్ము లాలించెడిన్.

చలన మూగిన గీతి దోచి బయట
 చ్చాయల్ గతించి నా
 వల మాటొంద నుధాంతం పెంతన దిశా
 ప్రాంతమ్మలే నింపు న
 న్నెల చల్వల్, కృశియించిపోవు
 దనలోనే వృద్ధ పాఠోధి ఘో
 వలునున్, నా హృదయమ్మ మూత్ర మెటులే
 స్తంభమ్మ భావోద్ధతిన్ !

భరమై చింతన అపృతిల్లి మది
 దిగ్రాంతమ్మగా జేయు, నీ
 చిర శోభావహమా వ్రణాంత వ్రణ్యలి శ్రీ
 మందిరమ్మందు ని
 ద్దరయే లేని విరామమేమె సను
 బద్ధంజేయు, నా జీవన
 మ్మరవిప్పరిన రెక్కలార్చ కటులే
 యాలించు నిశ్శబ్దమున్ !

ఒంటరి సుకము

కొండ చరియల మీద

గూర్చుంటి నొంటిమై —

దండ నీ వున్నట్టి

పండు గౌనా నాకు?

పలవ కొమ్మల మక్కి

పట్టె నాకుల గొడుగు!—

నీడ నీతో గూడి

పాడుకున్నా సాగను,

ఒంటి మన గుండెలో

జంట నెత్తురు బొట్లు

ఆడుకున్నా సుకము

నేడు లేనే లేదు!—

కనబడని దూరాల

కలిసిపోయెను జలధి

నింగి నీలిమ లోన —

నీ స్త్రీతుల నా యెదయు

నిలిచిపోయిన దట్టై!

ఆ నీలి దూరాల ,
 ఆ స్వేతుల తీరాల,
 మంద మందమ్ముగా
 మనసు నీదరి జేరి—

ఈ మర్రి నీడనే,
 ఈ కొండ చరియ నే,
 మే నొంటిమై నిుగిలి
 నే నుంటి నో చెలీ !

నీడలోనే మరిగి
 వాడి నేలను వ్రాలు
 దండ ప్రేయసి లేని
 యెండుటాకును సుష్టు !
 నా చెలీ ! నా చెలీ !
 నే డిదేలనె సుకమ. ?

విషాదగీతి

జీవితమ్ము నిరాశా విశీర్ణమై, మ
 నమ్ము చింతాకులమ్ములు నవసి, హృదయ
 సీమ యానంద మేది శుష్కించు నాడు,—
 ఈ సమీర తరంగమ్ము, లీ సముద్ర
 నిత్య సంతోష ఘోషముల్ ప్రత్యుషః పు
 నీత దరహాస మృదు కిరణేక్షణమ్ము
 లమర జీవ మ్మౌసంగి, తాపార్తి బాపి,
 జీవిత మ్మొక్క స్వప్నమ్ము సేయలేవా?

ఈ ప్రకృతి చిత్రశోభ లే నా ప్రబుద్ధ
 బాల్య ముకుళ దళమ్ముల బ్రస్ఫుటించె!—
 ఇపుడిపుడె లేత గుసగుస లీని గుండె
 లాగికోలేని జీవరహస్య తథుల
 నొకటొకటె గాలి వీనుల నొలుకు వేళ
 నే, హఠాదృగ్గా గీతికలేవా నా యె
 డంద నలయించి, చలియించి, సందడించు !

అరవిరియు యశావనోత్సాహ పగత నెల్ల
 అపుడపుడె రెక్క లల్లార్పు నాశ లెల్ల
 వ్యర్థము నొనర్చివైచి, జీవాలయంపు
 బ్రాంగణాన నార్తశ్రుతి ప్రతినినాన
 మేల? నా యశావనాభ్రమం దిట్లు కాంతి
 మాయ నీలాంబుదమ్ములు మసల నేల?

ఉష వికాసించు కోమల ప్రసనపాళి
 మధుకర కుమారకుడు చొక్కి మసలుచుండ,
 ఈ యెడద ప్రేమలేక కృళింప నేల?
 ఈ పెదవియే పిపాస దసింప నేల?

ఆమని మదించి కోయిల హాయి గొడవ
 నీ వసుంధర తన్నయీభావ మూస,
 గద్గదిక వోవనేల నా కంతరనమె?
 ఏల నా జీవితమై శోకాలయమ్ము?

తతిరు ప్రాయంపు టలరుగుండెల వినమ్ము,
 నమ్మదాశ్రువులందె శోకమ్ము, గ్రోలు

మధురసమ్మందే కాలాగ్ని మనలనేల ?
ఆశలె నిరాశలై శూన్య మలమనేల ?

ఈ ప్రథమసంధ్య శోణర శ్చిప్రశాంత !
శశ్వదానందమూర్తి ఈ విశ్వప్రకృతి !—
నా హృదయమే విషాద సందేహములకు
దావలమ్మయి నేడు నిర్జీవమయ్యె.

ప్రణయ నై రాశ్యమున గుంచుకొనిన పూవు
తెడద రేకులు వసివాడి నడలి, అయ్యె !,
రాలిపోయిన తలిరు తురాయి దళము
లయి, వసుంధర !, నీ వక్ష మాశ్రయించు !

ప్రవిమల ధ్యానపూత, ఈ ప్రకృతిమాత
నేత్రముల నీడ నా లేశమాత్ర జీవ
నమ్ము వాత్సల్యదృష్టి భాగ్యమ్ము వడసి,
మోసులు వెలార్చునో, పూచునో సుమాలు ?

ప్రవాసి

కర్కశ హిమాద్రి శిఖరాల గరగి పారు
నా హిమానీ ప్రవాహినులం నడంగు
శీతలత నా కవితలోన జూతువేసి,
పాఠక సఖుండ !, నివ్వెరపాటు గసకు—
కరుణ విరహిత జన తిరస్కారములకు
పాలువడ్డ నా జీవిత వనము తెల్ల,
పేరిపోయెను ! మంచుగా మారిపోయె !

మేఘముల జీల్చు తారనై మెరయు టొండె,
అల్పుల కఠోరఘాతల కాగు లోహ
హృదయపిండము కైతలో పొదువు టొండె,
క్రంగి కుమిలి క్రుల్లిన సంఘకూపముల
సహింపనోపక మృత్తిక నింపి నవ్య
భావ నిర్ఘ్నిణీ జలపాన మొండె
కతముగా, సంఘశత్రునై కరుణలేక
దరుమబడితి ! ప్రవాసాల దిరిగి మనితి !

ఇనకరాలు ర క్తమ్ము నుష్ణించి, ప్రేమ
రేపి, ప్రాణాలలో నాసతీపి లేపు

వేడి భూభాగముల నిల్వనీడ లేక,
 నిరత హేమంత శైతల్య నిలయమైన
 నిబిడ ధ్రువ తమసమ్ములనే వసించి
 జీవముల నుంటి,— నింకను చావకుంటి
 నేను — నా జీవగీతాల నానవచ్చు
 మానవుడ!, నే నరుడ గాను, మంచుగడ్డ
 లై నశించి, పేరిన శిలలై కృశించు
 నాదు జీవాలు తిమిరాల నా ధ్రువాల!

కాన గర్కశ హృదయాల గరగి పారు
 దారుణ హిమప్రవాహాల దాగి యడగు
 శీతలత నా కవితలోన జూతువేని,
 పాతక సముండ!, నివ్వెరపాటు గనక,
 నిల్చి నా రూపు కైతలో పోల్చుకొనుము!

పి పా స

ఎరుగరాని పిపాసతో నే నొకండ
నంతులేని, పారమేలేని, యలవి కాని
జీవిత పథాల ద్రొక్కుచు బోవుచుంటి —
లేరు ప్రేమాస్పదులు నాకు, లేరు సఖులు.

కణకణల నీను కాలాగ్ని కణము బోని
నా హృదిని వేదనాస్పందనమ్మే పంచు
నా రుధిరమం దనల ధార; నా పదాలు
కంటక పథాల బడి చీలికలుగ బగిలె,
నా శిరోజమ్ము లెండల సవసి వాస
జివికి చిందరవందనై చెడరిపోయె,
నా తనూలత ట్టుత్తృపా కాతరమయి
సోలిపోయెను;

చురచుర కాలిపోవు
బ్రదుకు టిసుకయెడారిలో బాహులెత్తి
'దాహ!' మని మ్రోగు నా మహత్తర పిపాస!

ని రీ క్షణ

వేయి కరములు సాచికొని, నా
వేయి కన్నులు విరిసికొని, నా
వేయి గుండెలు కొట్టుకొనగా
వేచి యుంటిని, కాచి యుంటిని !

ఏల రావో ప్రేయసీ ! నా
కాల మిట్టలె కడవి పుత్తువా ? —
ప్రేమ కంట నికేమి తెత్తును
ప్రేయసీ ? నా ప్రేయసీ !

కాల గర్భము కరగిపోగా
నీల గగనము విరిగిపోగా
వేయి కోర్కెల వెర్రె బరువుల
సోలి పాడితి ! సొమ్మసిల్లితి !

ప్రేమ నెంతో చిందివైచితి
ప్రేయసీ ! నీ పాద యుగళిని, —
ప్రేమ కంట నికేమి తెత్తును
ప్రేయసీ ? నా ప్రేయసీ !

కంటిరెప్పలు మింటికప్పుల
 నంటిపోయె నిరీక్షణంబున !
 ఫాలతలమున రక్తనాడులు
 భగ్గుభగ్గున మండుచున్నవి !
 వేయి ప్రేమల వేడి యూర్పుల
 వేగిపోవుచు వేచియుండగ,

ఏల రావో ప్రేయసీ ? నీ
 కేమి కావలె నింక ప్రేయసి ? —
 ప్రేమకంటె నికేమి తెత్తును
 ప్రేయసీ ? నా ప్రేయసీ !

*

*

వేయి కన్నులు ఆరిపోయిన
 వెనుకనా నీ వాగమించుట ?
 వేయి కరములు విరిగిపోయిన
 దనుక లే వాలింగనమ్ములు ?
 వేయి గుండెలు తరుగలేదని
 కనుకనా నీ ప్రేమనిరసన ?

ఏల రావో ప్రేయసీ? నా
 వేయి ప్రేమల వెల యిదేనా?
 వేయి ప్రేమల ఋణము దీర్పగ
 నీయలే వొక కౌగిలేనా? —

*

*

ఓ నుహసిని! ఓ నుభాషిణి!
 ఓ నునీల విశాల నేత్రీ!
 ఓ సుమావృత నీల కుంతలి!
 ఓ సుకోమల స్నిగ్ధ గాత్రీ!

*

*

చేయి చేయిని గీలుకొనగా
 వేయి చేతులు వలచి యున్నవి,
 మోవి మోవిని జూరగొనగా
 వేయి మోవులు వెదకు చున్నవి,
 కాయమును కాయమ్ము సోకిన
 కరగిపోవగ వేయి గుండెలు
 మరుగుచున్నవి, ప్రేయసీ! నీ
 వరుగుదేరుము, ప్రేయసీ! నా
 వేయి వ్యధలును నీ కవుంగిలి
 వేయి సుధలై విరిసిపోవును !

ప్రేయసీ! నా ప్రేయసీ! నీ
 వల రావో ప్రేయసీ!— నీ
 ప్రేమ కంటె నికేమి తెల్తును
 ప్రేయసీ? నా ప్రేయసీ?

ప్రేమ జీవన మిదిగో! దోయిలి
 పట్టు ప్రేయసి!, ధారవోసెద
 నాదు ప్రాణము, నాదు మృత్యువు,
 నాదు నిత్యత, నా యనంతత.

ఏమి కావలె నింక ప్రేయసి!
 వల రావో ప్రేయసీ?— నా
 ప్రేమ నిస్తిని! ప్రాణ మిస్తిని!
 ప్రేయసీ! నా ప్రేయసీ!

విస్తృతి

ఒక తారక

తన కన్నులు

వికసించుకు

సను పోల్చెను! —

‘ఒకనా డీవే నక్ష

త్ర కుమారుడ’

వని వల్కెను;

‘ఒకనా డీ

వేనా నా

సకియపు ? ఏ

మరి’ తంటిని,

‘ఒకనా డీ

వును మానవ

సుకుమారిక

వా ?’ అంటిని.

*

*

‘కలకాలపు
ప్రేమలు భూ
తలమున లే
వా!’ అనియెను,

‘సురలోక
ప్రణయము మా
నరులకు దెర
మరు’ గంటిని!

* *

‘కవి హృదయ
మ్ముల కై నను
యవనిక లు
న్నే?’ అన్నది,

‘శవులకు భూ
లోకములో
కలత నిద్దు
రే!’ అంటిని.

* *

‘ఓ మర్త్య క
 వీ! నిష్ఠూర
 భూమి నెగసి
 రాలేవో?’

‘చుక్కల రా
 ణీ! ప్రేమల
 రెక్కల ద్రుంచు
 నీ జగమ్మ!’

* *

‘నా చిరంత
 న ప్రేమము
 నోచలేదా
 సాఫల్యము!’

‘ఖేచరికిని
 భూచరునకు
 సాహచర్య
 మెన్నటిదో?’

* *

తారా కో
మలి కన్నుల
జారె నొక్క
బొప్పకణము —

తారా కో
మలి సిగలో
తరిగె నొక్క
పుష్ప దళము —

నా విస్తృత
జీవితాన
నలిగి రాలె
ఆ దళమ్ము !

నా యస్స
ప్రభు టూహల
నడగిన దా
సౌరభమ్ము !

‘సీ త’ కు

ఆ యశోక తరుచ్చాయ సలసి, చాయ
 చూపు గొన్న విశేర్ణ స్వరూప చిత్ర
 మనియ నా స్మృతిపీఠమ్ము నాక్రమించు !
 అదియ నీరవగీతమై ఆలపించు !

ఆ త్తివిదళిత ! గంభీరమూర్తి ! ఓ త
 పస్విసీ ! ఓ రహోవ్యధా బాష్ప తప్త !
 దివ్య పరిదేవనమున రోదింప వేల
 నీ యగాధ హృదయ శోక నిర్ధరములు ?

హోరని కలంగు సంబుధి వారి ఘోష
 నీరవ సమాధి నడగు నీ ఘోర తాప
 ముగ్ధ నిశ్చననమ్ములు మున్నిపోయి
 మాటుమణగినవా ? శోకమహిత, సీత !

ఆ మె కే ...

౧

శోక మేఘాలంద్ర ప్రసక్తి, నీకు
నాటపట్టో యిప్పు డానలన నాటి ?
నా గుండెలం దొక్కనామ నీ మూర్తి,
నీ వ్యక్తి, నీ శక్తి, నిలిచిపోయినవి.

ఆనాటి నీ మందహాసము లన్ని
నిట్టూర్పు సెగలచే నిరసన ముంద,
ఆనాటి నీ కన్నులందుండు తల్కు
బెళ్ళులు బాష్పాల బీలవోయినవి ;

పూత గౌతమి తల్లి పొగిలి పోయినది
నీ హృదంతికములో నిశితాత్మ నిలిగి !
నాటి నీ యభిమానసప్త మీక్షించి
క్రుంకెడి తరణికే గ్రుడ్లెరబారె !

ముక్తకేశ, విముగ్ధ, మూర్ఛితగాత్ర,
అపమానభర వినమ్రాత్మ, బాష్పార్ద్ర,
ఆమూర్తి నా యెద హత్తితి వపుడు,
గౌతమీతటినె, ఆ గౌరార్కు ద్యుతినె !

కాల గాంగరూపము కట్టగ నిల్చి,
 నిలకొనివలె నీ రాథ నిమోగ్ని
 నా గళమ్మన నా దివాడ నివ్వెత్తు,
 నీకే తుభమ్మ లన్నియు నివ్వఁచును ;

నా ప్రాంగణమ్మన నడుగిడలేదు,
 అడుగి నీతను నా గుడుడలో తావు; —
 ఎడ నెడ స్త్రీప్రతిపేధి బడిసాగు నాటి
 మంచుగిన్నెటి తామర నీ వదనమె !

ఎన్ని తలఘటా నీ మన్నన గోరె,
 ఎన్ని పిలుపులు నీ తెన్నున బారె;
 నీ నుఖిలోకాల నిర్మగ్న వైతి,
 కన్నెరో ! నన్ను నీ వెన్నలేవైతి :

జితశోక గీతికాంకిత కావ్య తంత్రి
 కల కలధ్వనుల లోకాలెల్ల దనియ,
 కాలకాలాల నే నాలపించుదును,
 నా కావ్యమాల నీ స్వీకృతమేని !

నాకు లేదు సౌందర్యము, నాకు లేదు
మాధుర్యము నిన్ను మోహన మంజు గతియు ;
నాకు లేదు నీ కన్నులు నవయంత్రము
చిర వినూత్న ననంతగోచిన్ము — నాకు
యైన ఏకాకియెవఁడు నీ హృదయము !

నా కభావమూ వైశ్వర్య లోక ముల్ల
నీ రుచిరమూర్తి లోననే నిలిచియున్నది —
నాదియకా సుహృద్భ్రేషము స్నేహము మీది
నీ కొరకె రెక్కలార్చుచు నిన్నె చేరె !

నన్ను నా జాలియెడన గన్గొన్న నీకు
నెన్నఁజేనియు గరుణ వ్రసన్నమొన ?
నన్ను గరుణ దలంచు నీ కన్నులొయి
నెన్నఁజేనియు బ్రేమ రేకెత్తకున్న ?

నాకు మిగిలిన యేకాంత శోకలవము
శూన్యత నెదిర్చి దిగ్భ్రమించుకొని పోవు; —
నీ హృదయవాటి ముంచెత్తు నీర వార్త

నిష్ఠూర రహస్యసంభృతకోశ్కృష్ట దుఃఖ
 భరిత నిశ్వాసములనేని బంచి నాకు
 శూన్యతను నించి, యోదార్చి, సుంతయేని
 నీ హృదయభార వహన సన్నియతి కూర్చు
 తృప్తి నొసగుము; ఆశ తత్త్వప్తి లోనె
 మోసులెత్తుకు, పూచి, సంతోస మొదలు.

నాకు దుఃఖమ్ముకై తృప్తి లేక గాను
ఇంతకాలము సుఖము నహించి యుంట :

నాకు ప్రియసఖ, దుస్సహ శోకలోక
రాజి, యెపుడేని తానె తద్రదాజ్యభార
పట్టభద్రత నొసగి మధ్యవ్య శీర్ష
మే శుభోజ్జ్వల వేదనోష్ణీష రత్న
చిత్ర రోచిస్సులందొ ముంచెత్తు న నెడు
నిశ్చలమ్మగు విశ్వాస నియతి జేసి
వేచియుంటి సుఖాంగణ వీధికిల న,
ఎట్టెటో కవినై రెక్క లెగసికొనుచు !

ఆమె ప్రేమాద్వైత గౌరవాహ్వన గీతి
నేడొ రేపొ దిగంతాల బాడి నిలుచు
అంతవర కుందు నీ సుఖ ప్రాంతములనె,
రెక్క లెగయుచు గడియలు లెక్కగొనుచు.

ఏను కవినంచు నకియ తా నెరుగు, నిజము :
నాకు పక్షముల్ సుఖమొందు, శోకమొందు;

నా సఖి శోక భరణమై నా నుఖమ్ము
 నాకు దుఃఖమ్ము నిజసౌఖ్య నటనయందె,
 నా కిపుడు భారమైన ఏకాకి సుకమె
 దుస్సహ మటం చెరుంగు న స్తత్సఖయును !

కవుల సౌఖ్యమ్ము దుఃఖాన నవును పక్వ,
 మవును పట్టాభిషిక్తత యపుడె శోక
 లోక సింహాసనమ్మున నాకు గూడ —
 మస్తకమ్మున సఖయె తా మకుట మిడును.

నేడొ రేపొ దిగంతాల బాడి పిలుచు
 నామె ప్రేమాద్ధ గౌరవాహ్వన గీతి —
 వేచియుందు సుఖాంగణ వీధికలనె
 ఎట్టెటో కవినై రెక్క లెగసికొనుచు!

నీవి నిష్కల్మషమ్మగు నిడుద యూర్పు
లాద్ద దుఃఖభరమ్ము లసంత భావ
బోధకమ్ములు బాధా ప్రబోధకములు,
అవియె సుమి నాకు నిశ్చలాశావహములు,
అవె యగును నీకు నాకును నై క్యదములు.

నీవు నా యెట్టయెదుట కన్నీరు రాల్చు
బాష్ప సంతతినే కూర్చు శుష్పమాల !
నాదు చెవిసోక నీ ముక్త రోదసమ్ము
తచ్చుతుల మేళవెంటు వేదాల ఋక్కు !

నా హృదయమందుఁదోచ నీ నగ్న శుభ్ర
శోకసంతప్త శోభన శుష్కమూర్తి,
అర్ధరాత్ర తమస్సు, మధ్యాహ్న వహ్ని
సాంధ్య శోణిమ, వారిధి సాంద్రనీల,
మింద్రధనువులు, నిర్మల చంద్రకాంతు
లిమిడి నీ దివ్యమూర్తి నిర్మించు నాకు !

కవికుమారుని కన్నీటికాల్వ లందు
 స్నాత యశాగాత నీ నుఃఖిపూత హాప,
 మంత బూర్వార శోణప్రశాంత ఝరుల
 మున్నితేలు నుషకస్యఃమూర్తి దాల్తు!

తరుణకవి కన్నుతామర లరసి యరసి
 నీ కపోలమ్ము లరుణిమ నిండు గాత,
 అందు ప్రణయ సల్లాపమ్ము లాడుకొంద
 మీపు నేనును రక్తినులీను భాష!

కవుల జత యశాద మీపు నన్ దవిలి రమ్ము —
 పక్షముల రెంట నూగుచు బరచిపోద
 మీపు నేను వెలుంగులో యిరులొ సొచ్చి
 కవికిశోరుడ నేను! నా కవిత వీవు!

న ఫ ల త

బంధనమ్ముల విడిచిచి, యంధ లోక
 మే విడిచి, ఏకతమ్మున నిర్వరము నె
 డంద నందనసీమల యందె మనలు
 నాడు, నా యాశయమ్ములు నాట్యమాడి
 నీ గళస్వర మాధురి నేకమై న
 దించి, సఫలిత ప్రేమ దీపించు నాడు —
 ఆ సుదూరముహూర్త సుఖాప్తి నాడు —
 నీవు నన్నాంచ కన్నార నిన్ను సేను
 గాంచి ప్రేమించు జ్ఞానప్రగాఢ వీక్ష
 ణ క్షణమ్ముల నాడు — ఆ నవ్యపూల
 నాడు — చంద్రుడే చుక్కల వీడి యాడు
 నీ వదనసీమ ! ఇంద్రుడే నీకు నాకు
 నాక రాజ్యాభిషేక మైనర్చి వీడు
 దేవ సింహాసనమె కవితా వధూటి !

ఏ నా డు?

ఏనాడు నీ మోవి
లేనప్పు పొలుచునో,
ఏరేయి తారకల
నీ చేయి మలుచునో,
ఏ ప్రొద్దుపొడుపులో
నీ ప్రేమ మొలుచునో,
ఆనాడు ఆ రేయి
ఆ ప్రొద్దే రేకత్తు
నా వాడువారు గుం
డెల లోని పూగుత్తి!

*

*

మరిగి కష్టపు టలల్
విరిగి తుంపుర తాను,
వేగి నీశ్వాసముల్
వీగు తుత్తునియలై,
మొయిలు కడుపున దాగు
మయిల కన్నీ రపుడు,

అప్పుడో చిరునవ్వు !
 అప్పుడో చిగురాక !
 రెప్పపాటున ముద్దు
 లప్పగింతును నీకు !

*

*

గాలిలో రెపరెపల్
 తేలి వచ్చున, దెవుడు —
 ఏ తమస్సుల కొనల ?
 ఏ యువస్సుల దెనల ?

నింగిలో చుక్కలో
 తొంగి చూచు సువార్త
 చెంగుచెంగున వచ్చి
 మ్రింగు నాడు నిరాశ

నెప్పుడో చిరుకన్నె ?
 చెప్పవా చిరుకన్నె ?
 చెప్పవా, చెప్పవా,
 చెప్పవా చిరుకన్నె ?

అ భి సా రిక

బంగారు నా హృదయ
పద్మాలయములో —
సందె చీకటులలో
స్వర్ణ పల్లెరములో ,
కలువరేకుల కనులు
కన్నీటి ముత్యాలు
తగుకు జెక్కిలి నిండు
వలపూరు కెమ్మేవి
వెలలేని వింకెన్నో
ధళధళలతో దెచ్చి ,
ప్రేమ యూర్పుల నెగయు
నీరాజనము నుంచి ,
నీ కొరకె వేచితిని
నీవ శాఖల క్రింద —

నా పతీ ! నా పతీ !
 తాపమున దహనమై
 పోకమునుపే వచ్చి
 స్వీకరింపవా నన్ను ?

* *

మురళీ మధుర గాన
 రవళి దేలుచు వచ్చి
 నా హృదయ పద్మాస
 నధివసింపుము పతీ ! —
 చిరునవ్వు లప్పుడే
 చిప్పిల్లు నా కనుల !
 హర్షాశ్రువులె యప్పు
 డొను ముత్తైపు నరులు !
 తఱుకు జెక్కిలి, నిండు
 వలపూరు కెమ్మోవి
 కరగిపోవును నీదు
 మరుగు కౌగిలి లోన !
 ప్రేమ మలయానిలము
 పరిమళించును ! నాదు

నీరాజసంఘ కౌంఠే
 లావరించును నిన్ను! —
 బంగారు నా హృదయ
 పద్మాలయమ్ములో,
 సందేచీకటులలో,
 అండులు రవళిలో,
 నా పతీ! నా పతీ!
 నీ మరుగు కౌగిలిని
 నే కరిగిపోదునో!
 నే నురిగిపోదునో!

పున్నమ

కదలు పిసాళిగాలి తరగల్
విరబోసెడు నారికేళపుం
దుది మృదుశాఖలన్ వికసితుండవు,
చంద్రుడ ! పండువెన్నెలల్
చిదిమిన దూది వోలె విరజిమ్మి
దరస్తిత శుభ్రకాంతివై
పొదలెద పీపు ! నా యెదయు
పొంగులువారెడు నేటి పున్నమన్.

ఏ సఫలీకృతాశయము,
లే వికసిల్లు మనోరథమ్ము, లే
యాసలు, నే ప్రమోదము, సుధామల
మూర్తి ! వరించె నిన్ను, శో
భాసిత పూర్ణిమా మృదుల
ఫాలతటీ తిలకంబ వైతి ! నీ
హాసములే మదంతర విహాయస
మందున గూడ బ్రాకెడిన్.

ఎద కలశంబులో సుధలు

నించుకొనించుకొని చాలువార్చి, యం
బుదముల వెండిదారుల స

భోంతర సీమల జల్లుచల్లుగా
కదలుచు దేలు నో రజనికాంతుడ !

నాచు పునీత భావనా
పదములు గూడ నీ సిత శుభస్మిత
శీకర సేచితమ్ములే !

మలయ సమీర సంభ్రమితమా
ప్రకృతిప్రమదా వికీర్ణ కుం
తలముల పోల్కి నింగి లలితమ్ముగ
నూగిలు నారికేళ శా

ఖిల గగురీని తారెడు మృగాంక !
మదీయ విశాల జీవనాం

చలములె నీ సుధామధుర
చంచల చుంబనకేళి సోలెడిన్ !

ఉ జీ వ న ము

కటికచీకటి గుండె కరగెనో యేమొ —
 ఒక లేత వెల్తురు వికసించె నాకు ;
 మాయమా మహదాశ మరల రేకెత్తి
 దరిలేని నా దారి తిరిగి త్రొక్కించు !

భయద జీమూతమై నియమించె నేమొ —
 ఒక్క తారక నింగి నొదిగి నర్తించు ;
 అణగిన కోరిక లంతంతె లేచి
 తెలియని నా యాత్ర నలుప బుత్తెంచు !

హోరని వీచు సమీరమై యేలొ
 వింతరాగము నాలపించెడి శ్రుతుల —
 వాడిన విరహమ్ము వాడియై మరల
 ఆగిన యస్వేషణార్థమ్ము రేచు !

నీరసించిన జీవధారయే నేడు
 చీకటి దారినే, శోక తారకనె,
 గాలిలో పిలుపునే కని మేలుకాంచె —
 చేరువో దూరమో చేరును అవధి !

వి ర హ వి జ య ము

‘కువకువ’ మని కూయు చక్రవాక మిచట,
‘కూయి’ మనుచు చక్రవాకి గోయు నెచటా —

పిలుపు పిలుపులో కలియును,
తలపు తలపులో కరగును,
నును వెన్నెల జలనిధియే
తనువు తనువు నెడ నేయును —

దూరదూర మగు పిలువే ప్రేమ నిలుపు !
దూరము విడిచుచు పలుకె చారి దెలుపు !

*

*

‘మినుకు మినుకు’ మని పెదకును వేగురిక్క,
‘విల విల’ చలియించును దిగిపోవు చుక్క —

వెండి మొయిలు మైదానమె
రెండిటి దూరము నేయును,
తడసి తడసి తార లేని
ఎడనెడ దప్పుల పాలగు —

ఎడబాటున కెర యగునే నక్షత్రము !
ఎడద వలపు నరికట్టునె దిక్షక్రము !

*

*

మావి యిగురు రెమ్మ వ్రేలి నిట్టూర్చును,
కోయిల ఆమని చన నాక్రోశించును —

గొంతు చివురు నాశించును,
'కోయి' 'కోయి' మను కోయిల,
మనసు కోత పాలయి నన
కనలి కనలి రాలిపోవు —

రాలిన చివురాకు కోర్కె రాగిల్లదో ?
నిత్యవనంతము శీతువు నిర్జింపదో ? —

చిగురు తిరిగి మొలకెత్తుకు చిందులాడు !
వగరు మేసి పికకంతమె వలపులూరు !

ఆ శ

రేయి కాగిలిలో కృశించిన
ఈ యెడందను, వ్రాలిపోయిన
ఈ మరందవిహీన హృత్సర
సీరుహంపు దళమ్ము లందున,

ఓ యమాయిక బాల ! నీ శో
భామనోహర మందహాసము
కోరి పంచు సువాత్సలే సుమి
నీరసింపక నిల్చిపోయెను !

*

*

కారుకాటుక చీకటులలో
మారుమ్రోగు నిరాశ ఘోషల,
ఆరిపోయిన ఈ యెడారుల
దారిలో జీవ స్రవంతిని,

ఓ యమాయిక బాల ! నీ నయ
నోత్పలమ్ములలో నటించెడు
తథుకులే అభయ మ్మొసంగెడి !
వలపులే ప్రవహించి సాగెడి !

అదృశ్య

సగము వెన్నెల, సగము చీకటి,
నిదురలోనే కడులు స్వప్నము,
నీడలో దాగున్న పుష్పము,
నీ స్వరూప మదృశ్యప్రేయసి!

నీలి కన్నుల దేలు సైగలె,
బెదరు పెదవుల మెదలు సిలుపులె,
కలగు హృదయము వలచు కోర్కెలె
పరప వెరతువు, బేల ప్రేయసి!

సందె గుసగుస లందె వింటిని
సకియ! నీ ఏకాంతములు నే ;
వెలుగు చీకటు లందె నీకయి
వెదకు చుంటిని, వేచి యుంటిని !

తెలిసి తెలియని వలపు వేకువ
కలిసికొంటి మొకప్పు డిరువుర ;
మొంద గోరితి నిన్ను ప్రేయసి,
అందకుండ నదృశ్య వైతివి !

ఊహ లండే ఉనికి చేసుకు
 సాగు నీ తొలి స్వప్నరూపము ;
 వెన్నెలలలో కన్నెమబ్బువో,
 నీడవో, నిట్టూర్పువో ?

ప్రణయ ముకుళము పూచి దాగదు,
 వలపు వాసన వెల్లివిరియును,
 కలగు స్వప్న ముపోదయమ్మున
 వెలుగు రూపై విస్తరిల్లును !

స్నిగ్ధమే నీ ప్రేమ, సకియా !
 ముగ్ధవై ఎన్నాళ్లు దాచుట ?
 మంచుతెర, తొలినంజ ప్రేయసి !,
 చించుకుని శుష్పించవమ్మా !

వి ర హ వీణ

దూరమే నిన్ను నన్ను సుతారమైన
 వీణ తంత్రుల సమ్మేళవించె నేడు :
 నా గభీర శ్రుతి రణన్నినాద మందు
 నీ విమల రాగ రేఖలే నిలిచి నిలిచి,
 దేవి ! భరమా నెదో భావ మావహించి
 లోక లోకాల నీ నిశ బ్రాకిపోవు !

ఓ మధుర గానజీవి ! నాదోర్పు లేవో
 పొంగి యుప్పొంగి, ఈ రేయి బొరలిపోయి,
 ఇచటి నా హృదయమ్మునం దెచటి నీ యె
 డందనో నించి, పూర్ణత నొందజేయు !

ఓ ప్రియా ! రాగమాల లేవో స్ఫురించి,
 విరహవీణా గళమ్మున విరిసి, నేడు
 దూర తీరమ్ములనె మంజు సౌరభాల
 సంస్పృశించు విశాల ప్రశాంత రాత్రి !

ఓ రు గా లి

ఈదురు మని ఓరుగాలి
పాదప పత్రముల నొరసి
ఏదియొక అనున్మాద మురళి
నూదుకొనెడి తనకొరకే !

నిశ్శబ్దము — నిశీధమ్మ —
నిల్చిన లోకపు నందడి —
కన్న చొరని కారు తమను —
కదలాడని సుప్తప్రకృతి !

*

*

నా జాగ్రజీవ మొకటె
సట్టాడెడి నెటకెటకో,
చిక్కువడిన స్త్రీతి వీధుల
చిగురు తలపు లేవొ విలువ !

ఏ లలితామోద భరిత
చేలాంచలమో వినరెడి
నా హృదయము నంటియంటి,
నా పరువిడు తలపు లంటి !

*

*

కల లండే కాంచిన యే
కామిత సౌందర్యాణువొ
దరహాసాల్లోకముతో
విరియించెడి హృత్సుమమ్ము !

మొరసెడి మారుత మురళీ
పరవశ యీ ప్రకృతిలక్ష్మి —
ఊహల చలియించు వలపు
లాహరించె నా ప్రశాంతి !

పిలుపు

ఏ నీ నిశీధమ్ములో నిశితమైనాను
వాన చప్పుళ్ళు నాలో నీనమైనాయి —

సక్షత్రములు నింగి సళియించి పోయినవి,
సాక్షాత్కరించె నెల్లెడ తమోజీవమ్ము !
ఈ క్షణమ్మున నా నిరీక్ష నిబిడచ్ఛాయ
పక్షముల్ సాచి విశ్వాచ్ఛాదన వ్తాను !

అక్షేయమూ నే యపారదూ రానంద
విజ్ఞానమయ జగద్వీధి, నివాసి అ
స్త జీవితేశ్వరీ మసృణార్థ భావనల్
జాజ్వల్యమాన, సంజ్ఞల బంచుచున్నవో!

అంతరంగమ్మునం దా తటిత్సంజ్ఞా ని
మంత్రణమ్ము స్ఫురించు నంతె — బాహ్య జగద్ది
గంతరమ్ముల, వృష్టి వింతచప్పుడు, శాంతి,
అంతె.....

జ య వ స ం త ము

కలకల మని వికసించిన
కమల కోరకములో
నిలిచి మ్రోగు నవ వసంత
జరా పరాజయ శంఖము !

కదలి నృత్యమాడు పచ్చ
కన్నె గన్నెరులలో
నదియించెడు నమరీమణి
ఘన కాంచీ ఘంటికలే !

తేనెలూరు కోమల మం
దార గర్భములలో
త్రిదశుల పద లాక్షా ర
క్తిమమే ద్రవమై పొంగెడు !

ఈ వసంత మృదు మందా
నిల సుగంధములలో
ముగియ బోని, ముదిమి లేని,
వలపు తలపులే మలయును !

పూర్ణిమ -

ఆరబోసిన వెన్నెలలలో

ఆడుకుందము ప్రేయసీ!

విరజాజి మల్లెల ప్రేయసీ!

కరవీర పువ్వుల ప్రేయసీ!

రాకాశశాంకుని గాజునవ్వుల

నేకమాయెను ప్రకృతియే!

ఆకాశపుష్పము లెన్ని విరిసెనో

అన్నిదిశలను ప్రేయసీ!

చెట్ల నీడలు చెంగు చెంగున

చెమ్మచెక్కల చొక్కెనే!

ఈ పిల్లగాలుల ప్రేమ వార్తలు

వెల్లివిరిసెనె ప్రేయసీ!

గడ్డిపువ్వులు గాఢ ప్రేమల
గాగిలించుకు పోయెనే !

ఈ దూదివెన్నెల సెజ్జి నిద్దుర
పోదమే, రా ! ప్రేయసీ !

మబ్బుదొన్నెల సుధను గ్రోలుచు
మరచిపోదమె దేహము !

మన తేనె ముద్దుల, గాగిలింతల
దేలిపోదమె ప్రేయసీ !

స రో జి ని

ఆమె దివ్యాంబుజ సుమమ్ము, ఆమె రక్తు
లుదయ రాగ రోచిస్సుల నుజ్జ్వలించు ;
తావుల దిగంతరాశమ్ము లానరించు
నామె సాంధ్యసరోలక్ష్మి నోముపంట.

అపుడపుడ సుప్తి మేల్కొంచు విసుల నయన
నశము లరవిచ్చి, లోకాలు బులకరింప
అభిసవ విలాస కోమల ప్రభ వెలార్చి
తరుణ మధుప సమూహ సంనరణ మయ్యె !

ఆమె పొంగారు విరి తేనె లానవచ్చు
తేటిగమి లోన కడసారి తేటి నేను ,
పరువు మాని పాటయె మాని తెరచికొన్న
తరుణ జీవమ్ముతో నామె దరిసినాడ.

నన విలాస లాస్యమ్మున నరుగుదెంచి
రితర భృంగ కుమారకు, లే నొకండ
గమల వనమున కూనరాగము నడంచి
మంద మందపు టాన బిరుంద బోతి.

మెరుగు రెక్కల తుమ్మెదల్, మేలిపాట
 జెలగు తేంట్లు, తేనియ నిధుల్ కలుగు నళి న
 మాజములు కొల్చికొనె నా సరోజరాజ్జి —
 ఏ నొదిగి మీటికొంటి నా 'ఏకతంత్రి' !

ఎద సొలసి వ్రాలు సుమ విరహిణుల కథలు
 జాలి పదజాలమున గీతమాల లల్లి
 వెర్రి గాలి సొదలతోడ విపిన వాటి
 నాలపన సేయు పాంథ గాయకుడ నేను !

కమల వనమున గనుల దిగ్భ్రమ మెనంగు
 విమల గంభీర సౌందర్యసుమముః మ్రోల
 నడగి మడగు నీ పాంథ గాయకుని నేడు
 పూలరాణి నెమ్మది దలపోయు నేలొ ?

ఝంకృతుల ద్విరేఫములు రంజనము గొల్పు
 కొలువు కూటాన బద్ధిని చెలి మృణాళ
 నిలయమున వేయి రేకు కన్నులను విరిసి
 నీరవుని న న్నరసె నిల్పునీరు కాగ ! —

“ఓ యువ మధువ్రత కుమార ! ఊహ లల్లు
నీ సుమధుర తంత్రీ రణ న్నిసదములకు
మామకీస సుధాపూర్ణ మాసనమ్ము
రాగ సంబద్ధమై పాట నాగి వినెడి !

“కన్ను లరమోడ్చి విస్మృతి గర్భసీమ
లొరసి తెరచి లోలో గాధ లొక్కటాకటె
సంచల దీర్ఘ నిశితాంగు శాంచలముల
‘నేకతంత్రిక’ నీ వేల నేకరింతు ?

“ఎన్నడో నిద్రలో మునియున్న కలలు,
పూర్వజన్మ ప్రణయ సానుభూతు లేవో,
సుఖ జలధిలో సడంగిన శోక రాగ
మేమొ నీ యంగుళ్ళులు పెల్లగించు నేడు !

“ఓయి మధుకర ! నేడు నీ వీ యగాధ
సంస్థరణ శృంఖలల నిట్లు సంతరించి,
కై వనము చేసికొంటి వీ కమల వనము,
అన్య దుర్లభమైన నా యాత్మ గూడ !”

సింఘారము

ఒక పువ్వు
నీ సిగకు
నగయై సు
మించినది —

ఒక పులక
నా యెదకు
వగయై భ్ర
మించినది !

*

ఒక తేలుకు
నీ చెక్కు
లకు శోభ
గూర్చినది —

ఒక ములుకు
నా గుండె
లకు సోకి
పర్చినది !

ఒక పలుకు
నీ పెదవు
లకు వెనుక
దాగినది —

ఒక ఆస
నా బ్రదుకు
సుక మాహా
రించినది !

ప్రేమ రుండు

మింట మండేడి రిక్క
కంటి కిరణాలలో
ఏ మహాశయము ధూ
మాలు చిమ్ముచు రేగి
లోకాల ముంచెత్తి,
నీకు నాకును మధ్య
భీకర ప్రేమ రుండు
రూప కరమ్ములు సాచి
రేచునో? దివ్య వి
ద్యుల్లతా పుష్పాలు
పూచునో మన మధ్య?

*

*

ప్రాణప్రియా! నేడు
నీ హాస విద్యుత్తు
కంటి రెప్పలు విప్పి,
మింటి మంటిని గప్పి,
తారకా మణుల వ
త్తో హారముగ దాల్చి
మేర మీరిన కామ

భారముతో మంద
యానాన కడల నం
చారము జేసెడిని !

*

*

ప్రాణస్రియా ! మండు
నా నాడులం దగ్గి
కీల తెన్నెన్ని యు
జ్వల నీరవ ప్రేమ
లో మూగవోయి నీ
కై కసలు చున్నవో ! —

నా మూగవోవు ర
క్తము ముక్తమై వహ్ని
ధారగా బారి, నీ
లో లీన మైనప్పు
డో ప్రేయసీ !, నేటి
నీ భయానక హాస
మీ ప్రేయసుని గుండె
లో ప్రతిధ్వనితమై,

ఏ మహాశయ ముక్త
జీవ గానము రేగి,
యుగ యుగమ్ముల కాల
గగనాల మ్రోగి, అం
బుధి ఘోషలో సాగి,
విధినే హసించునో ?
ప్రాణప్రియా !

సుందరమూర్తి

నా విరహానుభావము లనారత మారడినెట్ట,

నీ సుధా

భావనలండె నింగి జెన బర్వులు వారుచు

నానగొన్న గీ

తావళి మూగ గొంతుల విదల్చి భరమ్మయి

పోవు నీ నిసిక,

దేవి ! భవత్స్వరూప శుభ తేజమె పో

విరియించు వెన్నెలల్ !

ప్రేయసి ! నీ సుధా మధుర వేశల హాసము

పుచ్చపూవులై

పూయగ, మంధరానిలము పొల్చెడు నీ వన

నీమ చిందులౌ

చాయల చాటుచాటున బ్రచారము నేసెడి

రీతి దోచి యో

మాయసఖి ! కనుంగవకు మాటు బొనర్తు గదే

స్వరూపమున్.

భావి సుఖాసుఖమ్ముల విపర్యయముల్ దలపోయు
నా స్వభా

వావృత భావనా నిచయ మావల ద్రోచి,
మదీయ జీవన

స్థావరతన్ మది న్నిలిపి, తావక దివ్య
ముఖారవింద సు

శ్రీ విభవమ్మై నే డభిలషించితి సంతియ సుమ్ము
నెచ్చెలీ!

భావనలం జరింతువు , విభాత విభావరులం
బ్రహ్మాంత శో

భా వరణీయ మూర్తివయి భాషణ మాడెదు
నా యెదక మధు

స్తావిత గీతమై కరగిపారగ జీవిత మెల్ల,
గాని లో

కావరణమ్ము సంటని త్వదాదరణ మైటు
చూరగొందునో ?

నీ సహకారమే గలుగనిచ్చితివో, ప్రణా

యాలయంపు జ్యోతి

తీ ! సునిశాల నిశ్వప్రకృతి ప్రమదావన దీప్తి !

నా సము

ల్లాసిత గూఢవాహిని, యుగాతలి తెన్నులదేల,

ప్రేమ వి

శ్వాస వికాసనూ హృదయశాంతి ధ్వనింపదా

గిత్తటమ్ములన్ !

నీ కొరకైన యీ విరహ నిర్భర వేదన

నా యెడంద బే

రాకలి రేన, దేవి !, భవదాకృతి నూహల

రేఖలందె బిం

బీకృతముం బొసర్చి, వినిపింపగ నాశయ మూరి

నేటి శో

భాకరమైన వెన్నెల విపంచిక తంత్రుల

మీటి పాడెదన్ !

సుందరమూర్తి ! ఈ రజసి శుభ్ర వధూవసనమ్ము

దాల్చి జ్యో

తేస్నందిరవై భువిం దిగి, యనినిత కాంతి

విరాజమాన హృ

స్తందిర మందె మద్గళ సుమంగళ గీతరవమ్ము

నించికొ

మృందెల నిర్వణమ్ముల లయన్ సటియింపుము

సమ్ముఖమ్మునన్ !

తొలకరి

కఠినమూ నీ యెడండ, ఓ కన్య! నేడు
కరగి ఆమని జ్వలంగా పరిణమించె,
ఎన్ని నాళ్ళామె నీ తేత చిన్ని నవ్వు
చిరు మెరుపు సై గలో చిట్టి చిందులాడి!

నిరత ప్రేమపిపాసునై మరిగి మరిగి,
కను మొరంగిన ప్రేయసికై తపించి,
నేటి ఆమని సందె నీనాటి కేని
తొలకరించిన ప్రియురాలి చెలిమి గంటి!

ఝరఝర నినాదముల నింగి జలదపాళి
రెప్పపాటున జడ తెల్ల గప్పివైచె —
పృథివికి దరించు నే దివ్య రథ నినదమొ
నీల గగ నాంతరాళాన నిధ్వనించె!

అమర నిత్యవసం తోత్సవముల వీడి
నా చిరంతన ప్రేయసి నన్నె కోరి,
జలద సోపాన పంక్తుల జంచలించి,
అవతరించె నీ మర్త్యలో కాంచలముల!

చిర విరహ దహ్యమానమై శీర్ణమయ్యె
 నా నిగళ బద్ధ జీవన నౌక నేడు —
 నీ తొలకరి స్రవంతుల నిల్చి తేలు
 నో ? సుఖాతిరేకాన మునుంగు నేమొ ?

చిర నిరీక్షానలమ్మున గరగి కరగి
 నా సుతీక్ష్ణ రక్తారుణ నయన యుగము
 విద్యు దుజ్జ్వల తావక వీక్షణ స్ఫు
 లింగముల నై క్యము భజించి లీనమానా ?

సామ్యము

లేత లేత తీగ నోటి పూత పూచెను,
తేనెలూరు చిన్నిపూలు తేరి చూచెను ;
మంద మలయవాయు నోటి మలసి పీచెను,
అందమైన పూలు తమ సుగంధ మొసగెను.

మినుకు మినుకు చుక్క నోటి మింట దోచెను,
కనక కాంతి నెల్ల దిశల బలుకరించెను ;
అంత తేని అశిసమ్మ అవరించెను,
సంతసమ్మతోడ తార సఖ్య మొసగెను.

కొత్త కొత్త కోకిలమ్మ కోన సొచ్చెను,
మత్త మధుర గళ రవమ్మ నెత్తి పాడెను ;
గున్నమావి ఎర్ర చివురు నన్న లొడ్డెను,
చిన్ని కోకిలమ్మ మావిగున్న జేరెను.

అందమైన అబల యోర్తు అవతరించెను,
సుందరాంగి యశావనమ్మ జూరగొన్నది ;
సవ్య భావకవి యొకండు కావ్య మల్లెను,
కావ్య జాల మందు వయసుకన్న చిక్కెను !

యు గ ల క్ష్మి

యుగయుగాల్ నీ రూపు సొగడుకున్నానే
ఎన్నెన్ని స్వర్గాలొ తన్ని వచ్చానే
నీ పాద మంజీర నిక్వాణములనే
దూరాన విని చెంత జేరుకున్నానే

యుగలక్ష్మి ! సుఖలక్ష్మి ! అగుపించినావే !
అగుపించి మాయమై ఆర్తి ఏడకవే !

ఎన్నెన్ని జోతులో నన్ను పిల్చాయే,
అన్ని ఆరిపివేసి, నిన్నె పలచానే !
కాల వార్ధికి నేను కట్ట కట్టేనే,
నా లోని నీ రూపు నట్ట నిల్చేనే !

అన్ని విద్వేలు నిన్నె ఆవరించేనే
అన్ని సుద్దులు నిన్నె ఆలపించేనే
విశ్వకర్తే నిన్ను 'విగ్రహించేనే'
ఆదికాలపు సృష్టి అధిలక్ష్మివేనే !

భూమి సేకయి పుణ్యభూమి అయ్యింది,
 లేమి నీచే నాకు సేమ మయ్యింది —
 కామితార్థ మ్మింక కడలేర్ప రావే,
 ప్రేమ కోసమే సన్న ప్రేమించుకోవే!

యుగలక్ష్మి ! సుఖలక్ష్మి ! అగుపించినావే!
 అగుపించి మాయమై ఆర్తి వీడకవే!

అ మ ర త

ఈ బ్రదుకున విఫలమైన
ఈప్పితములు స్వర్గ సీమ
మరల పూచి నఫలీ కృత
మై విలసిల్లున్.

ఇంకిపోయి నా కందని
ఈ లోకపు సానుభూతి
నందనవన మందె సుధా
నదమై పొంగున్.

వెలిబుచ్చక వాడిన యీ
వలపు కోరికల రేకులె
అప్పరసల కంఠమాల
లం దసియాడున్.

యశావనముననే జీవన
యాత్ర సాంతమై చెల్లిన,
అజరుడనై త్రిదశు లందె
ఆకృతి గాంతున్.

సౌందర్య జగత్తు లోని
సత్య మిప్పు డెరుగకున్న,
అమృత మ్మానిన యప్పుడె
అనుభావ్య మగున్.

ప్రతి ఫలము

అందని ఒక చిరునవ్వును
పొంద గోరె నొక కోరిక,
ఆశా హస్తము లెత్తుకు
అలసి, అలసి, నిదురించెను.

కిక్కురించిన ఒక చూపున
కొక యెద బొప్పము రాల్చెను,
వెదకాడెను, వెత బొందెను,
వేచి వేచి, నిట్టూర్చెను.

దూరపు కల నొకదానిని
జేరబోయె నొక మహాశ,
భావాంచలముల నంటుకు
పరచి పరచి, కృశియించెను.

నిద్రించిన కోరికనే
నిట్టూర్చిన హృదయమునే
కృశించిన పేరాసనె
క్రంగిన దీనుని ప్రేమనె,

తెలి మబ్బుల వలువలతో
తారా మణి హారముతో
వసివాడని వలపులతో
విరిసి, వలచె నొక యచ్చర !

ఎంత కాలము?

ఈశ్వరీ! నా వనాన అనశ్వరములు
నవ సుమమ్ములు పూయించినాడ నేడు,
దండ దండలుగా గ్రుచ్చి తావకీన
పూత భావనాకృతి కంఠపూజ నలుప!

ప్రేయసీ! నీకు లతకూన దోయిలింత
లందు మధువులు పుప్పొడుల్ పొందుఫరచి
నిలుపుకొని యుంటి; ఎన్నాళ్ళు తలపు తెరల
దెరచికొని రావు రూపొంది దివ్యమూర్తి?

కనబడని నిన్ను లోక లోకాల నరసి,
వినబడని నీ స్వరమ్ముకై వీను లొగ్గి
తను వొకే పూజగా నీకు ధారవోసి,
చూపు లెత్తుకు వేతు నీ చూపు గాంచ!

ఎంతకాలము వేసట చింత రగుల?
ఎంత కాల మానలి చెప్ప లెగిరి వెదుక?
చిరతరాశా మరీచిక జిక్కి- స్రుక్కి-
నా హృదయసూనము లవెన్ని యాహుతింతు?

సంధేహము

గాలి దోలిక' లందు కకుబంత వీధి
 సడయాడి నాట్యాల సవ్వల గురిసి,
 పసిడి వేకువ పెండ్లి వననాల తోనె
 తరలెనా! — మరలునా తరళాంబుదమ్ము?

పూవులలో విచ్చి తావి సంపదల
 నిట్టూర్చి నిరహమో నిరసనో చూపి,
 విరవారు తొలి ప్రోద్దు మెరుగుల తోనె
 మరగెనా! — కరగునా మల్లిక యెడద?

చూపు తూపుల బంచి చుక్కల దారి
 తరళమై సరళమై తక్కుచు తారి,
 చెదరు నిద్దుర చీర చెరగుల విసరి
 పోయెనా మాయమై పొడుపు తారకము?

మాటిమాటికి నన్ను మరిగించి రేపి,
 నా ప్రేమ నా గుండె నవయింప నేలొ! —
 ఎద గాల్చు నీ జ్యోతి యెపుడు నాదానా?
 ఎపుడేని నాడైన నెటు నిల్చినానా?

ప రి చ య వా క్యా లు

“ పు యా ర వ ”

ఓమ్

౧

“ విశ్వేశ్వరరావు ! నీ పద్యాలన్నీ కలిపి ఒక పుస్తకంగా తయారు చెయ్యాలయ్యా ! ” అని నేను నాలుగై బేళ్ళ క్రితమే ఇతన్ని సెప్పించాను. నేను పద్యాలు వ్రాసేవాళ్ళందరినీ అలా అడగను.

విశ్వేశ్వరరావు నిజంగా కవి.

అసలు ఇతనికి కవిత్వం వ్రాయడంతప్ప ఇంకేమీ రాదని నా సమ్మతం. నాకూ అంతే. మరేదైనా పనిలో లోకమంతా కట్టుకట్టి ముట్తున్న పడేస్తే, ఆ పని పాడవుతుంది; మా కవిత్వమూ పాకులాడుతుంది. దైవానుగ్రహంవల్ల విశ్వేశ్వరరావు దేనిలోనూ చిక్కుపడక ఇంతవరకూ కొట్టుకొచ్చాడు. లోకమాత్రం విశ్వేశ్వరరావు ఇంకా స్థిరపడలేదంటుందేమో!

కవులనబడేవాళ్లు రెండురకాలున్నారు. 'సీల్ కాత్' సీరాలో కలం ముంచి వ్రాసేవాళ్లొకరూ; నీలాకాశం వెనకాలకి నిశిత దృక్కులు గుచ్చి వ్రాసేవాళ్లొకరూ. రెండోరకంవాళ్లు అసలైనవాళ్లు; అసాధ్యులు.

ఇతను రెండోరకంవాడు.

౨

మొట్టమొదట, కవికి నారదుని 'మాంసలాంసమున జొనిపిన మహతి' లాంటి హృదయ ముండాలి, ప్రతీగాలివేళ్ల నొక్కులకీ అలా అలా చలించుకునిపోయే తీగలూ అదీని. అలాంటి గుండె ఉంటే, జీవితంలో ఏమంచి అనుభవం వచ్చినా కవి తన్నయ్యడే పోతాడు. ఉదాత్తమైన 'భావోద్వృత్తి' (తన్మయత్వము, Emotion) కలుగుతుంది.

ఆ అంతర్వేగం ఉన్నవాడికే, నీలాకాశం వెనకాలికి అంటే 'పెనుచీకటి కవ్వలి' కి చూడగలిగే భావనకూడా (Imagination) ఉంటేనా! ఈవరం చాలా చాలా కొద్దిమంది కుంటుంది. కవులనబడేవాళ్ళకెందరికో నిజానికీశక్తి ఉండదు. ఇదే కవిని స్వతంత్రుణ్ణిచేసి, ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమంటూంటారే దాన్నిస్తుంది.

వీటికితోడు, గుండెల్లో లోపల్లోపల సంగీతమున్న వాడైతే, చెప్పదలచుకున్నవాటికి సరిగ్గా సరిపోయేటట్టూ, పాతమాటలు కొత్త అర్థం స్ఫురించేటట్టూ కలుస్తాయి; కొత్తమాటలు కూడా వస్తాయి. కొత్త కొత్తనడకల ఛందస్సులు వచ్చేస్తూవుంటాయి; ఎంత పాతపాత ఛందస్సులైనా కొత్తకొత్త పరుగులెత్తుతూంటాయి.

ఈ మూడుశక్తులూ ఉన్నవాడు కవి.

విశ్వేశ్వరరావు కవి.

3

విశ్వేశ్వరరావు మంచి అదృష్టవంతుడు. నేటి తెనుగుకవులలో ఎంతోమందికి దొరకని సంపర్కాలు (Influences) కూడా కొన్ని ఇతని జీవితంలో ప్రవేశించాయి.

దాదాపు నూరేళ్లూ ఈ మధ్య, మొదట పంగదేశాన్నీ నెమ్మదిగా భారతదేశాన్నీ, కనపడేటట్టో కనపడకుండానో, అన్నివిధాలా మార్చింది బ్రాహ్మసమాజమని నా గట్టి నమ్మకం. జాతికి మహాశయాన్నిచ్చింది; రెక్కలు తొడిగింది. ఇక కళాలోకానికా తాకూరున్నీచ్చింది. ఆంధ్రదేశంలో

కూడా బ్రాహ్మసమాజం గొప్ప పని చేసితీరింది. దీని ప్రభావంలో విశ్వేశ్వరరావు చిన్నతనంలోనే పడ్డాడు.

తరువాత విశ్వభారతిలో గురుకులవాసం. రవీంద్రుని సాన్నిధ్యంలో 'విశ్వం' చాలా వికసించాడు. దూరదూరాలనున్న మాలాంటివాళ్ళనెందరో అతివిచిత్రంగా మార్చి అనుచరులనుగా చేసుకున్న ఆ గురుదేవుని శాంతినికేతనంలో ప్రవేశించి, మహర్షులసీనులైన వృక్షచ్ఛాయల్లోనూ, కళాభవనాల్లోనూ, నాట్యగృహాల్లోనూ తిరుగుతూ, వర్తమానభారతంలో భారతీదేవికి ఏకైకనివాసమైన 'ఉత్తరాయనం' వైపు పదేపదే ఊరికే చూస్తూనైనా అయిదేళ్ళు ఆనందంగా ఇత నుండగలిగాడు.

ఇంటికి తిరిగి వచ్చాడు. వసంతంమీదా వానచినుకుమీదా కులాసాగా పద్యాలు ఆలపించాడు. నేను విన్నానారోజుల్లో. 'గడ్డిపువ్వుని' అన్నాడు. 'తెప్పవోలిక చంద్రచింబం తేలిపోతో వుంది' అన్నాడు. "అన్నా! ఇతని మాటకీ పాటకీ లోతూ, వేడీ, గడుసుదనం ఇచ్చే సంఘటనలూ అనుభవాలూ కూడా ఏవైనా ఇతని బ్రతుకులో వచ్చి పడితే బాగుండునే" అనుకున్నాను. ఇంతలో ఓనాడు వచ్చి 'ఏరేయి చీకట్లు నీచేయి తుడుచునో.....నా వాడువారు గుండెలలోని పూగుత్తి' అన్నాడు.

మధుకీల తయారైంది.

నా కిష్టమైన కొన్ని కావ్యాలు:

‘ఆవాహన’ సుప్తమధుకీలగాగ లోపల లోపల అంటుకుంటూ
పరుగెత్తింది.

‘నిశాలోచన’ లో ‘నిద్రలో వెన్నెలలు నిశ్చలించాయి’ అన్న
ప్పుడు నాకెందుకో అవి నిద్రలో పక్కకి ఒత్తిగిల్లినట్లూ,
పలవరించినట్లూకూడా అనిపిస్తుంది.

“వేయితారల నిన్ను

లూ, తక్కులూ

.....

నీకళ్ళ లోతులం

దో కోమలీ! తూగు

తూ, ఊగుతూ, పాడు

తూ నాట్య మాడేవి’ —

ఈప్రేమగాసము మరీ తూగుతూ, ఊగుతూ,

‘అరవిచ్చి వసివాడు

సుమ మౌనాదునో?

విరిగి వ్రాలిన లేత

ద్రుమ మౌనాదునో?’

అనేటప్పటికి ఎంతో అలసిపోయి, విరిగి, వాలి, మూర్ఛిల్లింది !

‘నిశి కడుపులోన దీపిక లెవరు నిలిపారో, సూటిగా అడిగి,మరీ
సూటిగా చెప్పాడు.

‘పిపాస’ చదివాక, కాలి కాలి బ్రద్దలైన ఓ పెద్దబయలూ,
దానిమధ్య చేతులుచాపి ఓ తుమ్మచెట్టు జ్ఞాపకం వచ్చి జాలీ
భయమూ వేస్తాయి.

‘విస్తృతి’ తన కన్నులు

వికసించుక

మనల పిల్చు

నొక తారక! — ఈ గేయం అంటే నాకు

చాలాఇష్టం.

‘ఏనాడు’ అంటే అన్నింటికన్నా.

‘ఉజ్జీవనము’ లో ఈ రెండూ నాకూ తెలుసు — ‘ఒక్క తారక
నింగి నొదిగి నర్తించడం’ ; ‘వాడిన విరహమై వాడియై మరల
ఆగిన అస్వేషణార్థము’ రేపడం.

‘సింగారం’ ఒక్క పులక.

‘విరహవిజయము’ లో

‘మినుకుమినుకు మని వెదకును వేగురిక్క
 విలవిల చలియించును దిగిపోవు చుక్క—
 వెండిమొయిలు మైదానమె
 రెండిటి దూరము నేయును’ — గొప్ప పంక్తులు.

నాకు బాగున్నవన్నీ ఎలాగ చూపించడం ?

౫

విశ్వేశ్వరరావుకి నేనూనా కావ్యాలూ అంటే చిన్నప్పట్నుంచీ
 చాలా ఇష్టమనుకుంటా. నాకు అతనూ అతని కావ్యాలూ
 అంటే ఎంతో ఇష్టం. అభిరుచులూ, ఆశయాలూ, ఇలాంటివన్నీ
 చాలావరకు ఒక మోస్తరువే.

అంతేకాదు.

నా బ్రతుకుమాత్రం మధుకీల కాదూ! అబ్బ!

